

WZORY ODPOWIEDZIALNOŚCI SPOŁECZNEJ W POLITYCE¹

Lidia Fiejdasz

Katedra Prawa Kanonizacyjnego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Streszczenie. „Chrześcijanie [...] mają obowiązek wnosić właściwy sobie wkład w budowę Europy, który będzie tym cenniejszy i skuteczniejszy, im bardziej oni sami będą zdolni do odnowy w świetle Ewangelii. Staną się w ten sposób kontynuatorami długiej historii świętości, która objęła różne regiony Europy w ciągu minionych dwóch tysięcy i której najwybitniejsi tylko przedstawiciele zostali oficjalnie uznani za świętych i postawieni na wzór wszystkim” – napisał Jan Paweł II w liście apostolskim ogłaszającym św. Brygidę Szwedzką, św. Katarzynę ze Sieny i św. Teresę Benedyktę od Krzyża Współpatronkami Europy.

W artykule na podstawie wybranych postaci ze świata polityki (w tym: Karol – cesarz Austrii, cesarz pokoju, Hildegard Burjan – posłanka do Parlamentu Republiki Austrii, Robert Schuman – premier Francji i minister spraw zagranicznych oraz Giorgio La Pira – członek Zgromadzenia Konstytucyjnego) zostaną przeanalizowane ich starania na rzecz pokoju, tworzenia praw konstytucyjnych, kształtowaniu myśli katolickiej, interesu społeczeństwa, bezpieczeństwa, praw kobiet, edukacji i innych.

Słowa kluczowe: Kościół, chrześcijaństwo, beatyfikacja, kanonizacja

WPROWADZENIE

Obecnie polityka jest postrzegana jako dziedzina moralnie podejrzanych interesów. Katolicy czują niechęć do polityki i często wykazują się biernością na scenie politycznej, mimo iż nauczanie Kościoła wzywa ich do aktywnego angażowania się w sprawy publiczne². Dobitnie wyraził to Jan Paweł II podczas

¹ Tekst jest poszerzoną wersją referatu wygłoszonego 24 października 2013 r. w Poznaniu podczas IV Międzynarodowej konferencji interdyscyplinarnej *Współczesne nurty badawcze młodych naukowców*.

² Paweł VI, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* [21.11.1964], w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 135; tenże, *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”* [18.11.1965], w: tamże, s. 382–383 [377–401]; tenże, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”* [7.12.1965], w: tamże, s. 531–532, 588–593; Paulus PP. VI, *Epistula apostolica „Octogesima adveniens” octogesimo expleto anno ab editis Litteris Encyclicis e verbis appellatis «Rerum Novarum»*, [Ad E.mum P.D. Mauricium S.R.E. Cardinalem Roy, Consilii de Laicis atque Pontificiae Commissionis Studiosorum a «Iustitia et Pace» praesidem], 14 maii 1971, AAS 63(1971) 433–436 [nr 46]; Paulus PP VI, *Adhortatio apostolica „Evangelii nuntiandi”* [8.12.1975], AAS 68 (1976) 59–60 [5–76]; Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio Apostolica post-synodalis „Christifideles laici”* [30.12.1988], AAS 81(1989) 472 [nr 42] i in.

spotkania z uczestnikami seminarium zorganizowanego przez Fundację Roberta Schumana:

Zarzuty, jakimi często obarcza się działalność polityczną nie usprawiedliwiają postawy obojętnego sceptycyzmu ze strony katolików, którzy mają obowiązek wzięcia na siebie odpowiedzialności za dobro społeczeństwa³.

Do szczególnego zaangażowania świeckich w sprawy społeczne, polityczne, ekonomiczne i kulturalne wzywał Jan Paweł w posynodalnej adhortacji apostołskiej *Christifideles laici*. Pisał w niej:

Bierność, która zawsze była postawą nie do przyjęcia, dziś bardziej jeszcze staje się winą. *Nikomu nie godzi się trwać w bezczynności*⁴.

W artykule, zostanie przedstawiona działalność tych mężczyzn i kobiet, dla których zaangażowanie polityczne stało się zwyczajną drogą do świętości, a Kościół, po przeprowadzeniu odpowiednich procesów, w akcie beatyfikacji – wskazał ich jako przykład do naśladowania. Znaczenie sprawy dla Kościoła (*momentum ecclesiale*), wyraża się w fakcie, że

święci pobudzają Kościół do wewnętrznej odnowy i są zawsze «szczególnie aktywni w czasach każdej reformy», a przez to stają się «prawdziwymi architektami historii człowieka» i «żywymi świadkami prawdy o czynnej obecności Boga pośród swego ludu»⁵.

PATRONI EUROPY

Od najdawniejszych czasów istnieje zwyczaj wybierania świętych na swoich opiekunów, przyzywania ich wstawiennictwa. Ukształtowała się także szczególna praktyka by „poszczególne Kościoły, regiony i nawet całe kontynenty były oddawane pod specjalny patronat wybranych świętych”⁶. W *Przesłaniu z okazji obchodów 100. rocznicy tygodni społecznych we Francji* Jan Paweł II podkreślił, że święci: Benedykt, Cyryl i Metody, Bonifacy, Tomasz Morus, mę-

³ Jan Paweł II, *Udział chrześcijan w życiu politycznym Europy*. Spotkanie Papieża z uczestnikami seminarium zorganizowanego przez Fundację Roberta Schumana, [7.11.2003], „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 25(2004), nr 3(261), s. 20.

⁴ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio Apostolica post-synodalis Christifideles laici* [30.12.1988], AAS 81(1989) 398 [nr 3].

⁵ H. Misztal, *Świętość w ujęciu Jana Pawła II*, w: *Duc in altum. Sprawy kanonizacyjne. Wybór pism*, red. L. Fiejdasz, Lublin 2009, s. 233. Szerzej zob. W. Bar, *Walentyn i Katarzyna. Wstawiennictwo i kanonizacja*, w: *Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny*, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Lublin 2010, s. 57–98.

⁶ Jan Paweł II, *List apostolski motu proprio ogłaszający św. Brygidę Szwedzką, św. Katarzynę ze Sieny i św. Teresę Benedyktę od Krzyża Współpatronkami Europy* [1.10.1999 r.], „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 20(1999), nr 12(218), s. 12; Benedykt XVI, *Św. Wacław wzorem świętości dla kierujących losami wspólnot i narodów. Msza św. w liturgiczne wspomnienie św. Wacława. 28 września 2009 – Stary Bolesławiec*, „L'Osservatore Romano” (11–12/2009), s. 21–23.

czennicy z Pontons de Rochefort, Edyta Stain, Maksymilian Kolbe, Brygida Szwedzka od pierwszych stuleci kształtowali oblicze kontynentu europejskiego⁷.

Mając na uwadze pracę apostołską na rzecz łączenia tradycji Wschodu i Zachodu, stworzenie niezwykle mądrej i wyważonej reguły zakonnej, papież Paweł VI w 1964 r. ogłosił św. Benedykta z Nursji (480–547) patronem Europy. Z kolei papież Jan Paweł II w liście apostołskim *Egregiae virtutis* z 24 grudnia 1980 r. powierzył Europę szczególnej opiece świętych Cyryla (827–869) i Metodego (815–885) – „mężów wyjątkowej cnoty” – ogłaszając ich współpatronami Europy⁸. Przyczynili się oni bowiem do chrystianizacji Słowian, rozwoju języka, są symbolem jedności pomiędzy Wschodem a Zachodem. „Głoszenie Ewangelii [przez Cyryla i Metodego – przyp. L.F.] stało się drogą i środkiem wzajemnego poznania i jedności wśród różnych ludów rodzącej się Europy i zabezpieczyło dzisiejszej Europie wspólne dziedzictwo duchowe i kulturalne”⁹.

W kontekście Roku Wielkiego Jubileuszu 2000 r. Jan Paweł II, przychyłając się do licznych próśb głów państw i rządów, polityków i konferencji episkopatów, ustanowił św. Tomasza Morusa (1478–1535) patronem rządzących i polityków¹⁰. Za tym wyborem przemawiała potrzeba ukazania wiarygodnych wzorców, wskazujących drogę prawdy w środowisku polityki i administracji państwowej. Przykład św. Tomasza poucza, że rządzenie jest przede wszystkim służbą człowiekowi i praktykowaniem cnoty – w jego przypadku – cnoty sprawiedliwości. Harmonia między wiarą a postępowaniem odbijała się w jego działalności politycznej, społecznej, naukowej, w życiu rodzinnym. Jego postępowanie charakteryzowało umiłowanie prawdy, prostota, pokora¹¹.

Jan Paweł II ogłosił 1 października 1999 r. św. Brygidę Szwedzką (1303–1373), św. Katarzynę ze Sieny (1347–1380) i św. Teresę Benedyktę od Krzyża (1891–1942)

⁷ Jan Paweł II, *Chrześcijanin w życiu społecznym i politycznym. Przesłanie z okazji obchodów 100. rocznicy tygodni społecznych we Francji* [20.09.2004], „L’Osservatore Romano” wyd. pol. 26 (2005), nr 1, s. 15–16. Zob. także: H. Misztal, *Święci a przyszłość Europy*, w: *Religioni et scientiae. Materiały z V Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego (Lublin 25 kwietnia 2001 r.)*, red. P. Stanisławski, Lublin 2002, s. 175–208; tenże, *Udział świętych w życiu publicznym*, w: *Prawość i godność. Księga pamiątkowa w 70. rocznicę urodzin Profesora Wojciecha Łączkowskiego*, red. Sł. Fundowicz, F. Rymarz, A. Gomułowicz, Lublin 2003, s. 173–192; *Wybrane postacie świętych niewiast zaangażowanych w życie publiczne*, w: *Duc in altum. Sprawy kanonizacyjne. Wybór pism*, red. L. Fiejdasz, Lublin 2009, s. 249–269.

⁸ Ioannes Paulus PP. II, *SS. Cyrillus et Methodius totius Europae caelestes apud Deum Patroni a Summo Pontifice motu proprio constituuntur* [31.12.1980], AAS 73 [1981] 258–262.

⁹ Tamże, s. 261.

¹⁰ Jan Paweł II, *List apostołski «motu proprio» o ogłoszeniu św. Tomasza Morusa Patronem rządzących i polityków* [31.10.2000], „L’Osservatore Romano” 22(2001), nr 1 (229), s. 9–11.

¹¹ „Głęboki dystans wobec zaszczytów i bogactw, pokora wsparta pogodnym i żartobliwym usposobieniem, trzeźwe spojrzenie na ludzką naturę i na ulotność sukcesów oraz trafność sądu zakorzenionego w wierze dały mu wewnętrzną moc i ufność, która wspierała go w przeciwnościach i w obliczu śmierci”. Tamże, s. 11.

Współpatronkami Europy¹². Papież pragnął ukazać kobiece wzorce świętości, zwracając w ten sposób uwagę na ich geniusz, godność i powołanie kobiet we współczesnym świecie¹³. Podkreślił, że te trzy niewiasty to osoby „szczególnie ważne dla kontynentu europejskiego”.

Św. Brygida jest wzorem dla osób powołanych „do wzniosłej i trudnej misji założenia chrześcijańskiej rodziny”. Razem z mężem Ulfem prowadziła wzorowe życie rodzinne, oddając się działalności społecznej. Jego śmierć rozpoczęła ważny etap w jej życiu. Zjednoczona wewnętrznie z Chrystusem otrzymała specjalne charyzmaty prorockie. Dzięki nim przemawiała do władców i papieży, ukazując, „jak zamysły Boże spełniają się w wydarzeniach historycznych”. Napominała duchownych i świeckich, wzywając do odmowy moralnej¹⁴.

Św. Katarzyna ze Sieny za cel postawiła sobie sprawę rozwiązywania konfliktów w Europie. Z pokojową misją dotarła do króla Francji Karola V, Karola z Durazzo, Elżbiety Węgierskiej, Ludwika Wielkiego i Joanny Neapolitańskiej. Występowała na rzecz pojednania Florencji z papieżem. Katarzyna udawadniała, „że w społeczeństwie kierującym się wartościami chrześcijańskimi żaden przedmiot sporu nie jest na tyle poważny, aby wolno było stawiać prawo siły ponad racjami rozumu”. Nie zawahała się przypominać królom, że „nie wolno im rządzić tak, jak gdyby państwo było ich «własnością»” oraz że sprawowanie władzy nie może być oderwane od praktyki miłosierdzia¹⁵.

Św. Teresa Benedyktyna od Krzyża jest znakiem protestu „przeciw wszelkim przejawom łamania podstawowych praw człowieka [...]. Ogłosić dzisiaj św. Edytę Stein Współpatronką Europy – pisał Papież – znaczy wzniesć nad starym kontynentem sztandar szacunku, tolerancji i otwartości, wzywający wszystkich ludzi, aby się wzajemnie rozumieli i akceptowali, niezależnie od różnic etnicznych, kulturowych i religijnych, oraz by starali się budować społeczeństwo prawdziwie braterskie”¹⁶.

¹² Ioannes Paulus PP. II, *Litterae Apostolicae Motu Proprio datae quibus Sancta Birgitta de Suetia, Sancta Catharina Senensis et Sancta Teresia Benedicta a Cruce continentis Europae compatronae proclamantur* [1 10 1999], AAS 92(2000) 220–229 [221–222]. Tł. za: Jan Paweł II, *List apostolski motu proprio ogłaszający św. Brygidę Szwedzką, św. Katarzynę ze Sieny i św. Teresę Benedyktę od Krzyża Współpatronkami Europy* [1.10.1999 r.], „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 20(1999), nr 12(218), s. 12–16.

¹³ Lettera Apostolica *Mulieris dignitatem* del sommo pontefice Giovanni Paolo II sulla dignità e vocazione della donna in occasione Dell'Anno Mariano [15.08.1988], http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jpii_apl_15081988_mulieris-dignitatem_it.html [19.10.2013].

¹⁴ Paweł II, *List apostolski motu proprio ogłaszający św. Brygidę Szwedzką, św. Katarzynę ze Sieny i św. Teresę Benedyktę od Krzyża Współpatronkami Europy*, s. 13.

¹⁵ Tamże, s. 15.

¹⁶ Tamże, s. 15–16.

ŚWIĘCI I BŁOGOSŁAWIENI POLITYCY

Jan Paweł II, zwracając się 4 listopada 2000 r. do polityków i ustawodawców, opierając się na nauczaniu swoich poprzedników, nakreślił m.in. profil polityka. Polityk chrześcijański winien: działać dla dobra wspólnego, w duchu służby i bezinteresownie, tzn. tak, „aby nie szukać korzyści dla siebie ani dla swojego ugrupowania czy partii, ale działać dla dobra wszystkich, a szczególnie na rzecz tych, których sytuacja jest najtrudniejsza”. Celem dążeń polityka winna być sprawiedliwość,

która nie zadowala się tylko tym, że oddaje każdemu, co mu się należy, ale stara się stworzyć wśród obywateli sytuację równych szans, a zatem wspomaga szczególnie tych, co do których istnieje obawa, że ze względu na status społeczny, kulturę czy stan zdrowia pozostaną w tyle lub będą zawsze zajmować ostatnie miejsca w społeczeństwie, pozbawieni możliwości osobistego postępu¹⁷.

Taki wzór polityka reprezentowała bł. Hildegarda Burjan (1883–1933), posłanka do parlamentu I Republiki Austrii ze stronnictwa chrześcijańsko-społecznego. Zanim stała się parlamentarzystką prowadziła szeroką działalność charytatywną oraz zainicjowała liczne, ponadczasowe projekty dobroczynne i socjalne¹⁸. M.in. zajmowała się ochroną prawną matek, które pracując w domach po 15 godz. dziennie – najczęściej w branży tekstylnej – zarabiały tygodniowo 12 koron, co ledwo wystarczało na przeżycie tygodnia. Hildegarda odwiedzała je w domach, zwracała im uwagę na ich prawa, redagując jednocześnie katalog postulatów mających poprawić ich sytuację. W 1912 r. założyła w Wiedniu Stowarzyszenie Chrześcijańskich Chałupniczek, dla którego organizowała zamówienia. Zwiększyło to znacznie zarobki kobiet. Jednocześnie otrzymywały one zasiłki porodowe, chorobowe, na wypadek śmierci, ochronę prawną oraz możliwość podniesienia swoich kwalifikacji. Podczas II Dnia Kobiet Katolickich w Austrii (16 kwietnia 1914 r.) Hildegarda wygłosiła odczyt, w którym nawoływała do zorganizowania się wszystkich chałupniczek Austrii, aby w ten sposób zwrócić uwagę państwa na konieczność regulacji prawnych dla tej grupy zawodowej. Jednocześnie napiętnowała zjawisko pracy dzieci w domach, które wówczas dla różnych gałęzi przemysłu pracowały nawet po 14 godzin dziennie. W czasie I wojny św. Hildegarda organizowała dla kobiet szwalnie, powołała centralny punkt zatrudnienia, upominała się o godziwe dla nich wynagrodzenia, wykazała się niezwykłym talentem w pozyskiwaniu sponsorów jej licznych przedsięwzięć.

¹⁷ Jan Paweł II, *Chrześcijanin jako polityk i ustawodawca. Jubileusz parlamentarzystów i polityków*, 4.11.2000, „L’Osservatore Romano” wyd. pol. 22(2001), nr 1(229), s. 23. Zob. także Jan Paweł II, *Wiara w Boga pomaga odkrywać prawdę, dobro i piękno. Spotkanie z przedstawicielami wspólnot religijnych oraz świata polityki, kultury i sztuki*, 22 maja – Baku, „L’Osservatore Romano” wyd. pol. 23(2002), nr 7–8(245).

¹⁸ *Congregatio de Causis Sanctorum, Vindobonensis. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Hildegardis Burjan, Matrisfamilias, Fundatricis Societatis Sororum a Caritate Sociali (1883–1933), Decretum super virtutibus*, die 6 mensis Iulii A.D. 2007, AAS 99(2007) 889.

To wielkie zaangażowanie w sprawy socjalne i odważne występowanie w obronie praw kobiet zostało dostrzeżone przez polityków z partii chrześcijańsko-społecznej. W listopadzie 1918 r. Hildegarda prowadziła obrady pierwszego politycznego zgromadzenia kobiet, miesiąc później została wybrana do Rady Miejskiej Wiednia, zaś w marcu 1919 r. weszła do powstającego na nowo „niemiecko-austriackiego Zgromadzenia Narodowego” jako pierwsza kobieta z partii chrześcijańsko-społecznej¹⁹.

Jako polityk Hildegarda podjęła m.in. działania dotyczące zapobiegania przestępczości wśród nieletnich i prostytucji; rozszerzenia ochrony państwa nad matką i dzieckiem (domagając się zatrudnienia przez kasy chorych „opiekunek domowych” dla matek po porodzie); zwiększenia możliwości nauki dla kobiet i uzupełniania przez nie wykształcenia; podwyższenia budżetu na szkolnictwo dla dziewcząt; zrównania w prawach kobiet i mężczyzn pełniących służbę państwową. Jej największą zasługą było uchwalenie „ustawy o pomocach domowych” – była to pierwsza regulacja prawna, określająca warunki pracy i płacy tej grupy zawodowej. Nie bez powodu, mówiono o Hildegardzie, że „jest sumieniem parlamentu”²⁰.

Warto jeszcze wspomnieć o założonej przez Hildegardę w 1919 r. wspólnocie zakonnej *Caritas socialis*. Siostry ze Zgromadzenia Miłości Społecznej zajmowały – i zajmują się nadal – opieką nad zagrożoną młodzieżą, rodzinami, ich edukacją, niosą pomoc dzielnicom nędzy, walczą z niedożywieniem, odpowiadają na aktualne potrzeby Kościoła²¹.

Z powodu rozszerzającej się opinii świętości Hildegardy Burjan w latach 1963–1969 abp Wiednia przeprowadził proces zwyczajny. Proces kognicyjny odbył się w latach 1982–1983. Dekret ważności postępowania Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych wydała 24 maja 1985 r. Po dyskusji nad heroicznymi cnót, konsultorzy teologowie zebrani 24 marca 2006 r. na kongresie szczególnym, a kardynałowie i biskupi zgromadzeni na sesji zwyczajnej 6 marca 2006 r. orzekli, że Służebnica Boża Hildegarda Burjan osiągnęła szczyt w praktykowaniu cnót teologicznych i kardynalnych²². Papież Benedykt XVI, przyjmując głosy Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, polecił promulgować dekret o heroicznosci cnót, którego sentencja brzmiała:

stwierdza się cnoty teologiczne wiarę, nadzieję, miłość zarówno wobec Boga jak i bliźniego, a także cnoty kardynalne jak roztropność, sprawiedliwość, wstrzeźliwość, męstwo i to, co się z nimi łączy w stopniu heroicznym, Sługi Bożej Hildegardy Burjan, matki, założycielki Zgromadzenia Sióstr od Miłości Społecznej²³.

¹⁹ M.J. Tappeiner, *Hildegarda Burjan. Bez reszty oddana Bogu i człowiekowi*, Wien [b.r.w.], s. 3–5.

²⁰ Tamże, s. 5.

²¹ http://www.prolife.com.pl/pg/pl/wiadomosci/bl_hildegarda_burjan_kobieta.html [1.09.2013].

²² Congregatio de Causis Sanctorum, *Vindobonensis. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Hildegardis Burjan*, AAS 99(2007) 890–891.

²³ Tamże, s. 891.

Beatyfikacja, której w imieniu papieża przewodniczył kard. Angelo Amato, odbyła się 29 stycznia 2012 r. w Wiedniu. Podczas homilii kard. Christopher Schönborn zauważył, że „można stać się świętym w polityce. Decydująca dla świętości jest wiarygodność, która rodzi się z konsekwencji życia z wyznawaną wiarą”²⁴.

W cytowanym już przemówieniu do polityków i ustawodawców Jan Paweł II powiedział, że

ustawy prawne – niezależnie od dziedziny, w jaką wkracza lub powinien wkroczyć prawodawca – muszą zawsze kierować się szacunkiem dla człowieka i służyć zaspokojeniu jego wielorakich potrzeb duchowych i materialnych, osobistych, rodzinnych i społecznych²⁵.

W kontekście tej wypowiedzi należy wskazać przykład bł. Karola Habsburga (1887–1922), ostatniego cesarza Austro-Węgier. Po śmierci cesarza Franciszka Józefa 21 listopada 1916 r. Karol został cesarzem Austrii, zaś 30 listopada tego samego roku „został ukoronowany na apostolskiego króla Węgier”²⁶. Jako cesarz niestrudzenie dążył do pokojowego zakończenia wojny²⁷. W ciągu krótkiego panowania przyczynił się do zreformowania prawa, a pod względem polityki socjalnej – wyprzedził epokę. I tak ustawą z 4 stycznia 1917 r. o ubezpieczeniu zdrowotnym wydłużył okres macierzyński z 4 do 6 tygodni. Zakaz bezpodstawnych podwyżek czynszu za wynajem mieszkań oraz utworzenie urzędu kontrolującego jego wysokość zawdzięcza się ustawie z 26 stycznia 1917 r. Następną, z 8 lutego, zniesiono pracę nocną w piekarniach, zaś tą z 2 marca 1917 r. wprowadzono program pomocy socjalnej dla najuboższych warstw społecznych, z którego skorzystało łącznie 5 mln osób. W związku ze wzrostem inflacji oraz nadużyciami przedsiębiorstw w zakresie czasu pracy (15–16 godz. dziennie, przez 7 dni w tygodniu), 18 marca 1917 r. wydano rozporządzenie regulujące czas pracy i wynagrodzenia. Na jego podstawie powołano także komisję skarg składającą się z przedstawicieli pracowników i pracodawców. Niezwykłym sukcesem Karola było utworzenie w grudniu 1917 r. ministerstwa opieki społecznej (*Ministerium für soziale Fürsorge*) oraz w czerwcu 1918 r. pierwszego na świecie ministerstwa zdrowia (*Ministerium für Volksgesundheit*)²⁸. Warto podkreślić także działania cesarza Karola na rzecz ochrony praw człowieka podejmowane

²⁴ <http://www.zyciezakonne.pl/wiedenska-beatyfikacja-kobiety-polityka-zalozycielki-siostr-milosci-spoecznej-13212/> [21.09.2013].

²⁵ Jan Paweł II, *Chrześcijanin jako polityk i ustawodawca. Jubileusz parlamentarzystów i polityków*, 4.11.2000, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 22(2001), nr 1(229), s. 24.

²⁶ http://www.vatican.va/news_services/liturg/saints/ns_lit_doc_20041003_charles-austria_pl.html [2.09.2013].

²⁷ Congregatio de Causis Sanctorum. Vidobonen. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Caroli e Domo Austriae, Imperatoris ac Regis (1887–1922), *Positio super virtutibus et fama sanctitatis*, vol. I, Roma 1994, p. 106–135.

²⁸ T. Pyzdek, *Die christliche Gesellschaftslehre als eine Orientierung in den sozial politischen Bemühungen von Kaiser Karl I*, w: *Kaiser Karl I. (IV.) als Christ, Staatsmann, Ehemann und Familienvater*, J. Mikrut (Hg), Wien 2004, s. 425–431.

w czasie wojny. Otóż będąc przekonany, że wszyscy ludzie są równi pod względem swej godności, Cesarz uchylił przywileje arcyksiężtom, zaostrzył kontrolę zachowań dowódców armii, wprowadził zarządzenia chroniące przed służbą wojskową „jedynaków” i ojców posiadających co najmniej szóstkę dzieci; zakazał stosowania kar cielesnych tj. kary więzienia (2.04.1917) i krępowania (4.11.1917). Zatrzaszczył się o to, aby domy żołnierza, przeznaczone dla oddziałów bojowych na froncie, miały odpowiednie oświetlenie, ogrzewanie, były zaopatrzone w książki, czasopisma, materiały biurowe, gry towarzyskie, instrumenty muzyczne, a także w kino i sale wykładowe.

Karol I współpracował z Kościołem w walce z demoralizacją ludzi spowodowaną rzeczywistością wojenną. Resocjalizacja miała objąć powracających żołnierzy i ich rodziny, inwalidów, zwolnionych więźniów wojennych, kobiety i młodzież. Szczególną opieką objęci byli inwalidzi. Przewidziane dla nich było leczenie, opieka psychologiczna, renty, pomoc w znalezieniu pracy, budowa sanatoriów²⁹.

Jego proces beatyfikacyjny rozpoczął się w 1949 r. Dekret o heroicznosci cnót został promulgowany 12 kwietnia 2003 r.³⁰ Na placu św. Piotra w Rzymie 3 października 2004 r. beatyfikował go Jan Paweł II. W homilii Papież zauważył, że od samego początku cesarz Karol

pojmował swój urząd jako świętą służbę poddanym sobie ludom. Jego główną troską była realizacja powołania chrześcijanina do świętości również w działalności politycznej. Przy tym wielką wagę przywiązywał do kulturowania miłości społecznej.

Papież wskazał go jako przykład tym, „na których spoczywa ciężar odpowiedzialności politycznej w dzisiejszej Europie!”³¹.

Wśród osób, które rozumiały politykę jako ofiarną służbą na rzecz bliźnich jest także Albert Marvelli (1918–1946), włoski inżynier. W czasie II wojny światowej, ryzykując własnym życiem, niósł ofiarnie pomoc rannym i bezdomnym. Za własne pieniądze kupował im jedzenie, odzież, koce, materace, które rozwoził rowerem, nie zostawiając nikogo bez pomocy. W czasie okupacji uwolnił wiele osób z wagonów mających udać się do obozów koncentracyjnych. Po wyzwoleniu Rimini we wrześniu 1945 r. władze miasta powierzyły mu zadanie przydziału mieszkań. Zadanie to wykonywał z sumiennnością i sprawiedliwością. Zyskując szacunek i uznanie lokalnej społeczności, kilka miesięcy później został wybrany radnym miasta Rimini oraz członkiem Włoskiego Towarzystwa Inżynierów Budownictwa. Początkowo nie należał do żadnej partii. Jednak z powodu swojej działalności publicznej stał się jednym z najbardziej popularnych

²⁹ Tamże, s. 433–436.

³⁰ Congregatio de Causis Sanctorum. *Vidobonensis Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Caroli e Domo Austriae imperatoris et regis (1887–1922), Decretum super virtutibus*, die 12 mensis Aprilis A. D. 2003, AAS 95(2003) 883–885.

³¹ Jan Paweł II, *Dobrzy i wierni studzy Ewangelii. Msza św. beatyfikacyjna na placu św. Piotra*, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 26(2005), nr 1(269), s. 27.

kandydatów partii chrześcijańsko-demokratycznej. Był szanowany przez wszystkich także przez przeciwników politycznych – komunistów, których ideologię otwarcie krytykował. Nawet oni podziwiali jego polityczne zaangażowanie dla dobra społeczeństwa i jego uczciwość. Zginął śmiercią tragiczną w dniu lokalnych wyborów, w których kandydował. Pomimo jego śmierci wyborcy głosowali na jego nazwisko³².

Beatyfikował go Jan Paweł II 5 września 2004 r. W homilii Papież podkreślił, że

Albert uczynił codzienną Eucharystię centrum swojego życia. Z modlitwy czerpał natchnienie także do działalności politycznej, przekonany o tym, że w historii trzeba żyć w pełni jako dzieci Boże, aby przemienić ją w historię zbawienia³³.

W przemówieniu wygłoszonym z okazji Jubileuszu Parlamentarzystów i Polityków 5 listopada 2000 r. Jan Paweł II zaznaczył, że

Chrześcijański polityk musi nieustannie odwoływać się do zasad rozwijanych stopniowo przez naukę społeczną Kościoła³⁴.

Wpływ na te zasady i myśl polityczną bezspornie mieli włoscy myśliciele bł. ks. Antoni Rosmini (1797–1855) i bł. Giuseppe Toniolo (1845–1918).

Ks. Antoni Rosmini, filozof, teoretyk polityki, wybitny włoski myśliciel uczy współczesnych „jak się kładzie pomosty między nauką i wiarą, czego potrzebę potwierdził Jan Paweł II w *Fides et ratio* (nr 74)”³⁵. Aktualnie we Włoszech jednogłośnie uznaje się Rosminiego (i Manzonięgo) za ojca katolicyzmu liberalnego tzn. prądu myśli politycznej, która „dzisiaj ukazuje się jako zwycięska wersja europejskich demokracji”. Prawie w każdym dziele Rosminiego znajdują się myśli polityczne, zaś do najbardziej systematycznych należą: *Filozofia polityki* i *Filozofia prawa*³⁶.

Profesor ekonomii politycznej Giuseppe Toniolo jest autorem *Traktatu o ekonomii społecznej*³⁷, inicjatorem włoskiej Akcji Katolickiej, założycielem

³² http://www.vatican.va/news_services/liturgy/saints/ns_lit_doc_20040905_marvelli_en.html [19.10.2013].

³³ Jan Paweł II, *Świętość życia największym darem dla Kościoła. Homilia wygłoszona podczas mszy św. beatyfikacyjnej*, Loreto 5 września 2004 r., „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 25(2004), nr 11–12(268), s. 11.

³⁴ Jan Paweł II, *W ofiarnej służbie człowiekowi i społeczeństwu. Msza św. z okazji Jubileuszu Parlamentarzystów i Polityków* [5.11.2000], „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 22(2001), nr 1(229), s. 26.

³⁵ W. Bar, *Walor eklezjalny*, s. 95–96. U. Muratore, *Chrześcijaństwo a demokracje liberalne. Znaczenie religii chrześcijańskiej dla życia politycznego według Antonia Rosminiego*, „Społeczeństwo” 2004, nr 4–5, s. 617–630;

³⁶ U. Muratore, *Chrześcijaństwo a demokracje liberalne. Znaczenie religii chrześcijańskiej dla życia politycznego według Antonia Rosminiego*, „Społeczeństwo” 2004, nr 4–5, s. 618.

³⁷ Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. *Pisana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Toniolo, Viri Laici, Positio super virtutibus*, Roma 1970; Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, *Pisana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Toniolo, in Pisano*

m.in. Instytutu prawa międzynarodowego pokoju, Włoskiej Katolickiej Federacji Uniwersyteckiej, czasopisma „Rivista di Scienze Sociali”, organizatorem Tygodni Społecznych Katolików Włoskich. W homilii beatyfikacyjnej kard. Salvatore De Giorgi podkreślił, że „w szczególności leżała mu na sercu sprawa obecności katolików w sferze społecznej i politycznej dla dobra [...] kraju”. Ta obecność winna być „przejrzysta, konsekwentna, odważna i jednolita, oparta na nierozzerwalnej więzi wiary z rozumem”³⁸. Kard. De Giorgi przypomniał, że Toniolo wniósł znaczący wkład w nauczanie papieży, którym ofiarował swoją głęboką i rozległą kulturę naukową. W encyklice *Caritas in veritate* (nr 79) papieża Benedykta XVI

znalazły swoje potwierdzenie i rozwinięcie liczne nowatorskie idee Błogosławionego, takie jak centralne miejsce osoby w świecie pracy, nieusuwalny fundament etyczny ekonomii, antropologiczna doniosłość kwestii społecznej, znaczenie Ewangelii w budowaniu społeczeństwa³⁹.

POLITYCY, KTÓRYCH PROCESY SĄ W TOKU

W Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych znajdują się materiały z procesu beatyfikacyjnego Japończyka Ukona Takayamy, zwanego „Samurajem Chrystusa”. Urodzony w 1552 r., był synem *daimyo*, pana feudalnego, który miał prawo do posiadania własnego wojska. W wieku 12 lat Ukon wraz z ojcem przeszedł na chrześcijaństwo. W tym czasie, kiedy klan Takayama władał miastami i wioskami w regionie Takatsuki, Japonią rządził Shogun Toyotomi Hideyoshi, który kontynuując dzieło zjednoczenia Japonii w nowej, coraz popularniejszej religii widział zagrożenie i rozpoczął prześladowania chrześcijan. W geście protestu Ukon wraz z ojcem zrzekli się ziem i przywilejów, jakimi cieszył się ich klan. Ukon przeżył okres prześladowań, lecz w 1614 r., gdy chrześcijaństwo zostało całkowicie zakazane, musiał udać się na banicję. Trafił do Manili, gdzie przyjęty przez hiszpańskich jezuitów i miejscowych chrześcijan zamieszkał wraz z grupą 300 wygnańców. Hiszpańskie władze, dowiedziawszy się o ucieczce Ukona, zaproponowały mu udział przewrocie, którego celem miała być zmiana władzy w Japonii.

Athenaeo professoris, [decretum super virtutibus], die 14 mensis Iunii A. D. 1971, AAS 64 (1972) 80–83; N. Carozza, *Toniolo e la nascita della rivista internazionale*, „La Società” 21(2011), n. 2, p. 242–263; G. Brienza, *L'insegnamento di Giuseppe Toniolo*, „La Società” 21(2011), nr 4, p. 722–728; P. Pecorari, «Toniolo è sempre giovane» disse De Gasperi. *Il concetto cristiano di democrazia*, „L'Osservatore Romano. Giornale quotidiano”, lunedì–martedì 13–14 maggio 2013, n. 109 (46.353), p. 5.

³⁸ S. De Giorgi, *Beatyfikacja Giuseppego Toniolo*. Homilia wygłoszona podczas uroczystości beatyfikacji Giuseppego Toniolo w bazylice papieskiej Świętego Pawła za Murami w dniu 29 kwietnia 2012 r. „Społeczeństwo” 22 (2012), nr 3, s. 131.

³⁹ S. de Giorgi, *Beatyfikacja Giuseppego Toniolo*, s. 133.

Ten jednak kierują się lojalnością, patriotyzmem i honorem samuraja odmówił udziału w spisku. Zmarł 4 lutego 1615 r.⁴⁰

W 1986 r. rozpoczęto proces beatyfikacyjny Giorgio La Pira (1904–1977), członka zgromadzenia Konstytucyjnego Republiki Włoskiej, podsekretarza w tamtejszym Ministerstwie Pracy i Spraw Socjalnych, trzykrotnego deputowanego do parlamentu i trzykrotnego burmistrza Florencji. Warto przypomnieć, że La Pira był partnerem w pertraktacjach lub korespondencji z przedstawicielami mocarstw: Józefem Stalinem, Nikitą Chruszczowem, Hồ Chí Minhem, Gamalem Abdelem Nassarem. Dla współczesnych jest przykładem

człowieka wierzącego, katolika, który działając intensywnie na polu politycznym, potrafił znaleźć dla wyznawanych prze siebie ideałów wręcz emblematyczny zakres i stopień realizacji⁴¹.

Proces beatyfikacyjny włoskiego polityka, współtwórcy zjednoczonej Europy Alcide de Gasperi (1881–1954) został otwarty w 1993 r. w Trydencie.

Z kolei w maju 2004 r. rozpoczął się proces beatyfikacyjny Roberta Schumana (1886–1963), dwukrotnego premiera Francji, ministra finansów a następnie ministra spraw zagranicznych, Ojca Europy. „Miał odwagę – pisze kard. Paul Poupard – otworzyć dla Europy, nazajutrz po morderczej wojnie, przyszłość pokoju”⁴². W jego życiu „świętość polityki ujawniała się nie tylko w **z**ęczości i umiejętności, ale też w poświęceniu człowieka całkowicie oddanego Bogu, którego czuje się narzędziem”⁴³, zaś jego działalność polityczna „była bez reszty poświęcona służbie fundamentalnym wartościom wolności i solidarności”⁴⁴.

W czerwcu 2013 r. rozpoczęto przygotowania do otwarcia procesu beatyfikacyjnego ks. Piotra Skargi (1536–1612), kaznodziei na dworze Zygmunta III Wazy. W ocenie wicepostulatora procesu ks. Skarga jest znakomitym przykładem, jak traktować ojczyznę i jak dla niej pracować⁴⁵.

Kandydatem na ołtarze jest Luigi Sturzo (1871–1959), włoski ksiądz, urzędnik publiczny, założyciel partii będącej prekursorem włoskiego ruchu chrześcijańskich demokratów. Dla niego polityka wynikała z potrzeby miłości

⁴⁰ <http://gosc.pl/doc/1675527.Samuraj-Chrystusa-bedzie-blogoslawionym> [30.09.2013].

⁴¹ P. Borkowski, *Chrześcijanin – mąż stanu – święty. Refleksje o Giorgiu La Pira na kanwie książki Vittoria Possentiego*, „Społeczeństwo” 15(2005), nr 4–5, s. 737–745. Zob. także: V. Possenti, *Lekcja demokracji: św. Tomasz z Akwinu i Giorgio La Pira*, „Społeczeństwo” 14(2004), nr 6, s. 831–850; D. Mongillo, *Świętość społeczna Giorgia La Pira*, „Społeczeństwo” 15(2005), nr 4–5, s. 697–706. Zdaniem La Pira polityka powinna być działalnością liczącą się z wartościami moralnymi, a nie grą polityczną, gdzie prawda i wartości ustępują miejsca skuteczności. Uważał on, że „struktura jurydyczna i polityczna społeczności nie zależy ani od swobodnej decyzji prawodawcy ani od swobodnej decyzji polityka; ma wyższą przyczynę wzorczą, która za pośrednictwem prawa naturalnego bierze się z wiekuistego Prawa Bożego. P. Borkowski, *Chrześcijanin – mąż stanu – święty*, s. 742.

⁴² P. Poupard, *Robert Schuman (1886–1963) – duszę dla Europy*, „Społeczeństwo” 2004, nr 1, s. 17.

⁴³ Tamże, s. 19.

⁴⁴ Jan Paweł II, *Udział chrześcijan w życiu politycznym Europy*, s. 21.

⁴⁵ <http://www.fra3.pl/Ruszyl-proces-beatyfikacyjny-ks-Piotra-Skargi-SJ,a,20511> [22.09.2013].

bliźniego⁴⁶. Wśród kandydatów do chwały ołtarzy wymienia się także Aldo Moro (1916–1978), włoskiego prawnika i polityka, jednego z przywódców Chrześcijańskiej Demokracji, który kolejno pełnił funkcję ministra sprawiedliwości, ministra oświaty, spraw zagranicznych, spraw wewnętrznych, a następnie premiera. W 1978 r. został zamordowany przez Czerwone Brygady.

ZAKOŃCZENIE

Chociaż zdaniem Machiavellego „nie da się zbudować silnego państwa na moralności ewangelicznej”⁴⁷, to jednak historia pokazuje przykłady wielu osób, które działały na rzecz wzmocnienia państwa, kierując się przy tym wiarą i moralnością chrześcijańską.

Zaprezentowanie postaci wniosły znaczący wkład w budowę pokoju i jedności w Europie; uczestniczyły w tworzeniu praw konstytucyjnych, broniły praw człowieka; troszczyły się o rozwój edukacji, praw socjalnych w zakresie ubezpieczeń zdrowotnych, czasu pracy i wynagrodzenia, bezpieczeństwa pracy; tworzenia równych szans, poprawy jakości życia; kształtowania się myśli politycznej itp. Te osoby, siłę i źródło inspiracji czerpały z Ewangelii, modlitwy, codziennej Eucharystii. Baczyły, aby władzy nie przekształcić „w posiadanie, moc, panowanie, powodzenie”. Dla nich władza oznaczała „służbę, pokorę, miłość”⁴⁸.

EXAMPLES OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN POLITICS

Summary. „Christians [...] have a duty to make a specific contribution in the building up of Europe, one which will be all the more valid and effective to the extent that they themselves are renewed in the light of the Gospel. In this way they will carry forward that long history of holiness which has traversed the various regions of Europe in the course of these two millennia, in which the officially recognized Saints are but the towering peaks held up as a model for all” – John Paul II wrote in his apostolic letter issued proclaiming saint Bridged of Sweden saint Catherine of Siena and saint Teresa Benedicta of the Cross co-patronesses of Europe.

In this article, based on selected characters from the world of politics (including Charles of Austria – Emperor of peace, Hildegard Burjan – a Member of the Parliament of the Republic of Austria and Robert Schuman – French Prime Minister and Minister of Foreign Affairs, Giorgio La Pira – a member of the Constituent Assembly, and other people) will discuss their efforts to peace, creation of constitutional rights, shaping Catholic thought, welfare, safety, women's rights, education, and more.

Key words: Church, Christians, beatification, canonization

⁴⁶ A. Amato, *I santi si specchiano in Cristo*, Città del Vaticano 2011, s. 360–368.

⁴⁷ P. Borkowski, *Chrześcijanin – mąż stanu – święty*, s. 740.

⁴⁸ Benedykt XVI, *Władza oznacza służbę, miłość i pokorę. Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”*, 29 stycznia 2012, „L' Osservatore Romano” 2012, nr 3, s. 38.